

притягнення таких осіб до відповідальності із дотриманням всіх міжнародних стандартів, що цілком підтверджує наш статус європейської правової держави.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : затв. Законом України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2010, № 41–42, № 43, № 44–45, ст. 529. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

Дужецька Тетяна Іванівна,
здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСЛІДНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, в інститут підслідності внесено низку законодавчих змін та доповнень. Питання щодо розподілу кримінальних правопорушень між органами досудового розслідування набули особливої актуальності, адже правильно визначена підслідність є запорукою дотриманням прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

В умовах сьогодення, імперативний (виключний, універсальний) вид підслідності все частіше застосовується в практичній діяльності. В науці кримінального процесуального права він розуміється як виняток з предметної підслідності, який передбачає, що родова ознака (кваліфікація злочину) взагалі немає значення [1, с. 349]. Вказаний вид має місце тоді, коли прокурор своїм відповідним рішенням (постановою) визначає орган, який буде проводити досудове провадження.

Цікавим є те, що для імперативного виду достатньо самого рішення прокурора, тобто воно належить до його дискреційних повноважень. Крім цього, це єдиний вид підслідності, який за своєю природою не залежить від правової кваліфікації, суб'єкта, розміру чи предмета кримінального правопорушення, тобто від тих законодавчих умов, які містяться у ст. 216 та ст. 218 КПК України.

Імперативний вид підслідності можна простежити в багатьох нормативно-правових актах. Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14 квітня 2022 року, внесено зміни до ч. 5

ст. 36 КПК України, які значно розширили повноваження прокурора щодо визначення підслідності під час дії воєнного стану.

Відповідно до ч. 5 ст. 36 КПК України, Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов'язки), керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники своєю вмотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування або за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійсненням ним досудового розслідування в умовах воєнного стану [2].

У контексті внесених змін, доручити проведення досудового розслідування іншому органу досудового розслідування можна лише у двох випадках: у разі неефективного досудового розслідування та наявності об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійсненням ним досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Крім цього, зазначеним положенням визначено вичерпний перелік осіб, які мають право на таке доручення. До них належить Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов'язки), керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники). Тому не кожен прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням може змінити підслідність у вищевказаних випадках.

Слід відмітити також і те, що виключно Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов'язки), його перший заступник, заступник мають право доручати іншому органу досудового розслідування здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України, а також доручати Бюро економічної безпеки України розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності інших органів досудового розслідування.

При цьому, заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або Генеральний прокурор (особа, яка виконує його обов'язки) можуть доручити здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування Національного антикорупційного бюро України чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Все ж таки, для застосування правових положень, визначених в ст. 36 КПК України необхідно встановити, зокрема і те, що за наслідками проведеного досудового розслідування орган, який

визначений у ст. 216 КПК України, проводив його неефективно. При цьому, законодавство не містить легального визначення поняття «неефективне досудове розслідування». Тому на практиці існує безліч варіантів його тлумачень.

Відповідно до правової позиції Верховного Суду від 24.05.2021 у справі № 640/5023/19, належна правова процедура реалізації Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками повноважень, передбачених ч. 5 ст. 36 КПК містить такі елементи: а) належний суб'єкт (Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники); б) оцінка досудового розслідування як неефективного; в) відображення такої оцінки у відповідному процесуальному рішенні – постанові; г) вмотивованість такої постанови.

Обов'язковою передумовою реалізації Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками повноважень, передбачених ч. 5 ст. 36 КПК, є оцінка досудового розслідування органом досудового розслідування, встановленим ст. 216 КПК, як неефективного та відображення такої оцінки у постанові з наведенням відповідного мотивування [3].

Ще одним важливим рішенням у дослідженні даного питання, є постанова Верховного Суду України від 14.07.2021 справа № 490/5668/17. В ній зазначено, що для констатації неефективності досудового розслідування необхідна його оцінка для прийняття рішення про доручення здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу.

У кожному конкретному випадку наявність таких підстав має бути обґрунтована у відповідній постанові прокурора, адже зміна передбаченої законом підслідності розглядається як екстраординарна процедура порівняно із загальним порядком визначення підслідності, за яким вирішення цього питання є предметом законодавчого регулювання, а не предметом дискреції [4].

Зважаючи на досить великий обсяг повноважень прокурора під час визначення та/або зміни підслідності, правові приписи імперативного виду містяться не лише в КПК України. Наприклад, в Законі України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» є норма, яка визначає підслідність кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції. Відповідно до зазначеного Закону таке рішення може прийняти лише Генеральний прокурор.

Таким чином, в умовах воєнного стану, підслідність, як один із інститутів кримінального процесуального права, продовжує виконувати своє призначення, забезпечуючи правильний розподіл кримінальних правопорушень між органами досудового розслідування задля дотримання прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процес: підручник / за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків. Право. 2013. 824 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Постанова Верховного Суду від 24.05.2021 у справі №640/5023/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97286253>.
4. Постанова Верховного Суду від 14.07.2021 у справі № 490/5668/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98368330>.

Лунач Ксенія Олегівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

Кубарева Ольга Володимирівна

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Перш за все, варто зазначити про те, що у ході здійснення кримінального провадження чинним кримінально-процесуальним законодавством передбачено складання великої кількості процесуальних документів. Такі документи в більшій мірі складаються саме під час здійснення досудового розслідування.

Докази у кримінальному провадженні є лише за умови, що вони одержані з належного джерела, у встановленому порядку та належним чином оформлені. Процесуальна форма визначає письмовий характер кримінального провадження, тому документування всіх процесуальних дій є однією з умов успішного досудового розслідування та здійснення правосуддя.

Документ відрізняється від інших каналів передачі інформації тим, що повідомлення в ньому передається у формі, зафіксованій на носії. Таке документальне повідомлення не зникає і не змінюється з часом. Саме в документах вперше фіксується інформація. За допомогою документів зберігається та передається інформація в часі та просторі, у зв'язку з чим документи є одним із інструментів пізнання навколишньої дійсності [1, с. 88].

Для того щоб будь-яка інформація про факти, події, явища об'єктивної дійсності та психічну діяльність особи, зафіксована на спеціальному матеріалі, набула чинності документа, необхідно, щоб ця інформація мала офіційний характер і юридичне значення, яке